

Mingem üles Mägedelle...

Hando Kask

Mõtisklusi – kilde

Laupäeval 18. veebruaril 1989. a.

Hando Kask

Mingem üles mägedelle...

/Mõtisklusi – kilde/
Lüürilis-muusikaline põimik
13 pildis

TOIMETAJA: SIRJE-SHIRLEY KIRS
KAANEKIJUNDUS: MART NYMAN
TÜPOGRAAFIA: MART MAREND

STOCKHOLM 1989

Hando Kask

Mingem üles mägedelle...

/Mõtisklusi – kilde/
Lüürilis-musikaline põimik 13 pildis

Osalised:

Neid Mikaela Bolliger
Taat Mart Jürisoo
Poet Hando Kask

Eesti Filharmoonia Kammerkoor – juhatab Tõnu Kaljuste
Stockholmi Eesti Noortekoor – juhatab Jaan Seim
Kassari rahvatantsurühm – juhatab Udo Tohver
Ocean Wave rahvatantsurühm – juhatab Ann Egberg
Ballroom Big Band – juhatab Curt Silwmark
Esinejad, solistid – vaata kava

Kava:

FANFAAR

- 1. Karksi pilt** Poet
Ilus oled isamaa Eesti Filharmoonia Kammerkoor
(K.A. Hermann – M. Veske)
- 2. Kevad 1944** Neid ja Taat
Häälilaul Katrin Meerits, Piia Paljak, Mart Jürisoo, Ivo Parik
(A. Lemba, arr. T. Tuulse – H. Kask)
- 3. Sügis 1944** Poet
Sügis /Neli Madrigali/ Stockholmi Eesti Noortekoor
(L. Avesson – J. Liiv)
- 4. Lahkumine** Neid ja Taat
Konnatik Piia Paljak, Leane Parik
/Sentimental Journey/ – Ballroom Big Band
(B. Green, L. Brown, B. Homer – H. Kask)

5. Rännakul Neid ja Taat
Organisatsioonide Fuuga Stockholmi
/Geographical Fugue/ Eesti Noortekoor
(Ernst Toch – H. Kask)

6. Sügis 1950 Neid ja Taat
New York, New York Piia Paljak – Ballroom Big Band
(J. Kander – H. Kask)

7. Unustuses Taat
Shenandoah Avo Mölder, Mikko Pulkkinen, Jaan Seim, Jüri Seim
(Ameerika rahvaviis, arr. M. Bartholomew – H. Kask)

8. Süüdistus Neid ja Taat
Une-mati Liisa Aus, Piia Paljak,
/Mr. Sandman/ Leane Parik, Anne-Pii Saare
(P. Ballard – H. Kask)

9. Viis uut eestlast Neid, Taat ja Poet
Tants Kassari rahvatantsurühm, Ocean Wave rahvatantsurühm

10. Võõrsil Poet
Sild üli Mure-Mere Mikko Pulkkinen
/Bridge overtroubled water/ – Ballroom Big Band
(P. Simon – H. Kask)

11. Ulata käed Neid ja Taat
Sind surmani Mart Jürisoo – Ballroom Big Band
Eestlane olen ja eestlaseks jään Ivo Parik – Ballroom Big Band
(A. Mattiisen – J. Leesment)

12. Mine-, ole-, tulevik Neid, Taat ja Poet
Me kuldne aeg Mikaela Bolliger, Mart Jürisoo
/The best of times/ – Ballroom Big band
(J. Herman – H. Kask)
Homme /Tomorrow/ Leane Parik – Ballroom Big Band
(C. Strouse – H. Kask)

FANFAAR

13. Viljandi maastik Poet
Enne ja nüüd Eesti Filharmoonia Kammerkoor
(M. Härma – F.R. Kreutzwald)

1. Karksi pilt

Poet: Mingem üles mägedelle
üles Karksi lossimäele.
Vaatkem alla oru põhja...
Linnaveski sinisilma.
Järve Lainet pilgutavat
sääl kord sündis Eesti süda:

Laskus pilvelt Vanemuine,
astus maale Taevakojast
alla surevate sekka.
Istus Taara tammikusse,
võttis põuest kuldse kandle,
laulu hõbedasel kõlal
vormis ürgse Eesti Eide,
tahas kaljust Eesti Taadi.

Pani Eide voki taha
kambri nurka heietama,
tarkust kangaks kuduma.
Taadi reheahju ette
tulevastel' põlvedele
rahva saatust pajatama.

ILUS OLED, ISAMAA!

(K.A.Hermann – M.Veske)

Minge üles mägedele,
tule õrnal' õhule!
Vaatke alla oru põhja
üle lille hiilguse
Vaatke, kuidas oja keerleb
läbi luha läikival
Ja siis hüüdke all orgu:
Ilus oled, isamaa!

Vaatke, metsad pilve poole
tõst'vad latvu uhkuses!
Kuulge, kuidas kaasik kohab
lehkavates lehtedes!
Vaatke, jõed, järved läik'vad
metsas virvendusega!
Ja siis hüüdke hõiskes metsa:
Ilus oled, isamaa!

Vaatke, rohke rukis hällib
uhke nurme nõlvadel!
Tõuvili töötab anda
rohket saaki sügisel;
viljapuude okste otsas
hiilg'vad anded iluga.—
Ja siis hüüdke üle nurme:
Ilus oled, isamaa!

Vaatke karja lustipidu
lehterikkas lepikus!
Kuulge karjalaste laulu
vastuhelkjas võsikus!
Vaatke, kuidas kõrgel võlvil
taevas helgib sinaga!
Ja siis hüüdke taeva poole:
Ilus oled, isamaa!

2. Kevad 1944

Neid: Nagu hääled muistest ajast
nagu ennekuuldu kaugest kajast
kunagi keegi jutustas...

Taat: Nüüd aeg meil algas kui rahvas ärkas
ja oma väärtust, jõudu märkas.
Kuid varsti tuli see saatuslik sügis,
kui võhivõõras sisse trügis
ja õnn meid unustas.

Neid: Jutusta mulle taadikene...
Kes olid meie isad-emad?
Kes kandsid selle ohvri,
et jätsid maa ja sõbrad maha?

Taat: Neil noorus kangestus kui vaha
ja mälestus vaid mahtus kohvri.
Neil möödus viimne kevad...
Nad uuesti kõik pidid looma
ja võõrast kannust uut jõudu jooma.
Neil ainsaks varanduseks kukrus
oli troostimatu nukrus...

Neid: Jutusta veel taadikene...
Mul on need mõtted liiga suured.
Tee selgeks mulle minevik
ja mõttest aja hämarik,
nüüd näita mulle kätte juured.

Taat: Hirmus aimdus algas juba kevadel...
Hing muutus rahutuks...

HÄLLILAUL

(A. Lemba, arr. T. Tuulse – H. Kask)

Õhtupuna muinasmaine
välgub jõel kui tulilõng.
Üle kiire marulaine
laskub võluv kevadhõng.

Tahaks alal hoida valgust,
tulipärle rändvas vees.
Viivitada õõ algust,
viibida veel päikeses.

Rändav laine lasku unne,
vii mind homme kaasa teel'.
Hinge vaevab valus tunne:
petlik vaikus tormi eel.

Seisatades kivisillal
ulatan ma sõbral käe:
Ütle mulle, sõber, millal
koidukuma jälle näen?

3. Sügis 1944

Poeet: Kurbus kolis taluõue,
hāda hūūdis kambri taga,
Õnn jättis lāvel jumalaga,
valu pesa tegi põue.

Võõras astus tare ette,
tallas põua jälgedesse,
kallas viha salvedesse,
kirmatise kaevuvette.
Puistas kiusu rehekotta,
külvas katku kesadele,
viskas usu kiskjatele
torkas noorde hinge okka.

Ei takistanud mets, ei meri,
ei pannud vastu paene kallas.
Kõik tulles maha tallas,
tormis, tules mõllas veri...

Kõik seisid paljapäi
pisarkuivas leinas...
Tunnistajaiks alles jäid
kuuliaugud seinas.

SÜGIS

(L. Avesson – J. Liiv)

Tormituule sees
pilved lendavad
hirmukujudel,
kiirelt kihutes.

Üle külmetand
sūgisese maa,
palja metsade,
tuules nutvate.

4. Lahkumine

Taat: Säält, kus lõhnas kanarbik,
just säält, kus kaljud moodustasid lohu
ja tee viis serva mööda sohu,
sest vasemal jäi kuristik.

Kus kaljukallas nagu kirves,
sääl raius läbi merepeegli
ja kadus läbi luigekaelte keegli
kaugele, kus mustab sügavik.

Just säält, kus lõhnas kanarbik
ja paremal jäi mets ja mägi,
kus taevast kattis ladvalagi
ja samblas elas vilu hämarik.

Neid: Ja kõik sa jätsid maha?

Taat: Jäid vaevaaja aia taha,
se'st oleks nagu möödud igavik.

KONNATIIK

(B. Green, L. Brown, B. Homer – H. Kask)

Konnatiik jäi kaugel' metsa taha,
saun ja lõhkilöödud pann.
Miku lasti paksus metsas maha,
Mannist tehti mängukann.

Põrgu, algas jube hirmus põrgu,
pidi hoidma kinni kõrvu,
tiigist järel' jäi vaid mudaauk,
kui kostis pauk...

Põles saun ja sisse langes katus,
pann läks lõhki rohkem veel.
Varju poeti, ükskõik kuhu sattus,
põgeneti vestil keel.

Taevas, tule appi, armas taevas,
konnad elavad nüüd vaevas.
Roostetand on lõhki löödud pann
ja lei..ab Mann...

Konnatiik on ammu kinni kasvand.
Konnad maapaos ootavad,
millal Mann neid panniga veel kahmab,
suudlusega Mikuks moonutab.

5. Rännakul

Taat: Nüüd ajaarvamine katkes.
Lõplikult said langetatud lipud,
jäid sügisuttu konutama tornitipud
ja sadamasse hiigelkraanad
kui tummad tunnistajad
nukralt kühmus...
Meid ootas ees vaid tühjus,
pilg pöördus tagasi veel pühas hetkes...

Neid: Polnd tühjust, ees ootas uus kodumaa!

Taat: Noo-jaa...

Neid: Uus elu, uus lootus, uus ootus nii suur!

Taat: Pea kerkis udust uue maa kontuur...
Terve talv sai kröbistatud näkileiba
nagu veised heina...
Ja mahakukkund sügisõunu...
Alguses ei pakkind kompse üldse lahti,
lootsime vaid salamahti...
ja oleks kohe tagasi siis sõudnud.

Neid: Miks nõnda kibestanud toon?
Kas see on põgenike iseloom?

Taat: Pea tajusime uut ja julma tõde
meil polnud enam oma maad!
sest tagasi me pöörduda ei saand...

Neid: Siis oleks pidand kokku hoidma
ja uusi võimalusi leiðmal

Taat: Mu väsind aatevend ja -õde!
Nüüd tulge naised, mehed,
kõik sõjast vintsutatud lehed,
meil tuleb luua organisatsioon!
Me elu uus kulminatsioon!

Neid: Mis oleks selle mõõduandev joon?
Ma mõtlen – noh, iseloomustav soon?

Taat: Mul oli haruldane idee!
Nüüd kuula:
Rootsi Esinduslike Eestlaste Komitee!
R E E K?

Neid: Priima! See on uue elu sool!
Kõigil oli mõte ühine!
Aga...kui tuli küsimus nii tühine
ja tekkis diskussioon?

Taat: Siis loodi uus ja parem organisatsioon!
Eks juhtus ka et mõni viskas veidi tõrva
ja kallas jutuga, nii- öelda, mürki kõrva

Neid: Sa mõtled konspiratsioon.
Kuid mis juhtus siis,
kui jälle kildudeks läks illusioon?

Taat: See vana äratuntud viis
ulu, tõsta taeva poole koon
ja loo.

Taat ja
Neid: Uus ja parem organisatsioon!

ORGANISATSIOONIDE FUUGA

(E. Toth – H. Kask)

6. Sügis 1950

Taat: Aeg ei olnud hea, ei olnud hea.
Kas põgenedes tegin vea?
Mõtted läbistasid pea.

Neid: Selgita, ma ei saa aru.

Taat: Kartsime, et hiigelkaru
jälle kāpaga meil' äigab. Ei tea,
kas ajalugu jälle kordub?

Neid: Miks läheb meel sul norgu?
Mis juhtus, mis ei olnu hea?

Taat: Uus hirmus hädaoht – Korea.
Lõppes sajandi viiekümnes aasta.
Maailm purskas välja saasta.
Kas jälle kompsud kokku?
Kas jälle paki kohver?
Kas jälle tuleb torm ja laastab?
Vaevalt valmind kodumüürud...

Neid: Muud kui jälle ära tüüri...
Kuhu poole pöörsid laeva?

Taat: Tundus nagu taeval
Kaugusest huikas
Kutsuvalt pilgutab silm,
ootus soonte sees tuikas.
Tere, uus maailm!

NEW YORK, NEW YORK

(J. Kander – H. Kask)

Käes lahkumistund.
Nüüd rõõmustab meel,
sest kuulun sulle pea, mu linn, New York, New York.
Sust näinud vaid und
mu rännakuteel.
Nüüd varsti ilmsiks muutud mul, New York, New York.
Ma tahan ärgata, kus iial ei maga linn,
end leida krooniga peas, tippude seas...

Mu endine hiis,
nüüd tänavaviis
uut elu luband mul, mu linn, New York, New York.
Kui leian õnne sääl,
siis kõikjal ilma pääl,
mu linn, mu arm,. New York, New York!

Nüüd varsti ilmsiks muutud mul, New York, New York.
Ma tahan ärgata kus iial ei maga linn,
end leida krooniga peas, tippude seas,
tulede, tähtede säravas reas!

Mu endine hiis,
nüüd tänavaviis
uut elu luband mul, mu linn, New York, New York.
Kui leian õnne sääl,
siis kõikjal ilma pääl,
mu linn, mu õnn, New York, New York!

7. Unustuses

Taat: Ei halastanud ajalained,
mis rannaliiva joonistatud
mälestuste pildikesi
unustusse uhtusid.
Nüüd piirijooned tuhmusid ...

Aga äkki,
minevik läks helgamaks
vaatamata kurbusele,
tohutule kaugusele,
muutus hetkeks selgemaks,
kerkis korraks pinna pääle.

SHENANDOAH

(Ameerika rahvaviis, arr. M. Bartholomew – H. Kask)

Oh Shenandoah, sa kaunis jõgi,
nagu mälestuste hõbelõng.
Nii kaugel siit on Emajõgi,
tasa mul' nagu kostaks kaugusest ta lainte laul.

Oh Shenandoah, sul õitsvad kaldad,
kuid nii võõrad lilled, võõras muld.
Mu elu õitses teisel kaldal
vaikselt mul' nagu kõlaks kaugusest ta lainte laul.

On Shenandoah, su armsat õde,
aastaid olen näha soovinud.
Mu süda kuulub ainult talle,
oh kuule, mind nagu kutsuks kaugusest ta lainte laul.

Oh Shenandoah, sa kulged merre,
mida ükskord olen ületand.
Vii soovid üle vetepinna,
ma kaua sääl mõttes olen kodukallast igatsend.

8. Süüdistus

Taat: Maga, maga, Jaanikene, maga,
(lauldes) väike, väeti pojukene, väike.
Sirgu, suuril' tegudele, sirgu,
uhkeks, tee nüüd vana isa uhkeks,
näita pärismaalastele, näita,
tublim on üks eestlane, jah tublim.

Neid: Miks surud pääle oma tahet?
Kas poleks mitte loomulik,
et noor on ainult – õnnelik?

Taat: Peab teadma hea ja halva vahet!
Mul on elust perspektiiv,
kui ainult saatus helgem oleks...

Neid: Sa igatsed nagu Juhan Liiv:
"Kui seda metsa ees meil poleks..."
Kas Shangri-La on metsa taga?
Vist vasturääkijatest vaba.

Taat: (Maga, maga, Jaanike, maga)

Neid: Noortel suurem tundub silmaring
ja puudub mineviku kitsas king.
Anna noortele nüüd vabad käed!

Taat: Siis lä'eb viltu, küll sa näed!
See tekitabki meelehärmi...

Neid: Ärka! Uuesti teed sama veal
Kui keegi noortest tõstab pea,
siis lööd sa talle vastu sõrmi!

Taat: Miks tekitad nii palju lärmi?
Mul olid omad illusioonid...

Neid: Ja tähtsaks saanud positsioonid,
kust vabatahtlikult ei lähe.

Taat: Kas süüdistustest veel on vähe?
Nii viletsalt sind õpetand...

Neid: Veel ei ole lõpetand!
Sa ise olid päris noor,
kui juhtisid me vabariiki
ja seadsid seadused tal viiki.

Sa olid ühiskonna koor!
 Taat: See ilus aeg vaid oli viiv...
 Neid: Miks langes sinu hingel' riiv?
 Nüüd näed sa noorte poolt protesti:
 Su surve all nad heitsid meelt,
 ei rääkind enam emakeelt
 ja võõrduisid se'st kõik, mis Eestil
 Või tõlkes: Här hör ni alla min protest
 jag vill ej längre vara est!
 See siin on noorte tribunall!
 Missugune on siis sinu ideaal,
 Kas kaasaraäkijate ülekaal?
 Palun iseloomusta ja kaitse end.

Taat: Mu elu pole sirge noolelend,
 mis sihitud on otse tække,
 vaid vaevaline rännak üles märke
 nagu hännak, saba sorus,
 pilk püsib alles orus,
 vean ülespoole end.
 Kui lõpuks minu kulund keha
 jätab maha maise vaeva
 ja hing mul lendab üles taeva...

Neid: ...siis läinud aastad nagu kopra pulgad
 moodustavad tõkke
 igaviku jökke.

Taat: Mis teha?

Neid: Mis õpetust sa annad pojale,
 sa Rootsi Esinduslik Eestlane?

UNE-MATI

(P. Ballard – H. Kask)

Une-Mati, täida mu soov
 väikesest poisist uus teadlane loo.
 Tarkust tal too, tee tast akadeemik,
 insener, hambaarst või tuumakeemik.

Unes ütle, et ta
 peab kõikidest tublim olema.
 Näita kätte ülikool,

kõrgem teadus on elu sool
 Pumm, pumm, pumm...

Une-Mati, kangust tal too,
 edukast lapsest uus eestlane loo.
 kingi tal jonn ja külva hinge rammu,
 kergenda uue rahvajuhi sammu.
 Unes, karasta meest,
 kuid kaitse teda kaasmaalaste eest.
 Kui tal' kätte antud võim,
 siis ta palgaks tihti on söim.
 Pumm, pumm, pumm, pumm...

Une-Mati, sa osav nõid,
 kingi tal pilk, mis teraselt jälgida võib
 kõiki, kes hümniiga säääl torni tippu
 heiskavad ärkamisa'al rahvuslippu.
 Nendest mõned just vastu õöd
 on valmis tegema õonestustööd.
 See sulle olgu tuleproov –
 Une-Mati täida... palun sind,
 Une-Mati, täida mu soov.

9. Viis uut eestlast

Taat: 1. TULI, kohver tühi ja riided kulund
 NÄGI ülimõnne kontsentraati:
 kallist elektroonik-aparaati
 LÄKS koormaga ja enam tast ei kuuldud.

Neid: Moto: Harva jäävad teksaspüksid kohvri üksi.

Taat: 2. TULI, pilk tal tühi ja taip oli kulund
 NÄGI ülimõnne kontsentraati:
 kallist elektroonik-aparaati
 JÄI ja kodus enam tast ei kuuldud.

Neid: Moto: Õnn ei tule üksi, tal on jalas teksaspüksid.

Taat: 3. TULI aatest tühi ja moraal oli kulund
 NÄGI suuri ülesandeid.
 et võõral anda üle andmeid.
 PEATUS reetis sala ja palju tast ei kuuldud.

Neid: Moto: Susi vaikselt ihuüksi palgaks antaks' teksaspüksid

- Taat: 4. TULI, valest tühi ja vaim polnd kulund.
 NÄGI kodus hirmsat ülekohut,
 ütles tõtt ja peeti hädaohuks.
 JÄETI võõrsil' salatuna, et tast üldse kuulnud.
- Neid: Moto: röövida saab ainuüksi kuue, särgi, püksid.
- Taat: 5. TULI usust tühi ja hing oli kulund.
 NÄGI südant, pilku, mis polnd valed.
 Ütles: Hea et olemas sa oled!
 VÕITIS tuleviku ja tast on palju kuulnud!
- Neid: Moto: Soojast pilgust piisabki, et mitte jääda üksi.
- Poet: Mis on õige ja vale vahe?
 Mis on oma, mis väline impulss?
 Mis on õilis, ehtne tahe?
 Või määrab värvi aja pulss
 ja plastikpäeva prahirahe?

TANTS

10. Võõrsil

- Poet: Ei leia oma omapära
 kesk võõrast aje-aja kära,
 kus paristataks' hingeprahti.
- Kesk võltsi kassikulla sära
 ja tähtsat aju-aja plära,
 kus mõelda pole mahti.
- Ruum kus kägisedes kiikus kätki
 ja kaitses lagi, seinad, pörand,
 nii äkki oli lõhki mõran'd.
- Ei keegi ulatanud kättki,
 kui lakkas külgetõmbejõud
 ja hinge kolis krooniline põud.
- Mu väärtusest jäid alles ivad,
 jäin õhutühja ruumi
 ja vaatlemiseks puuri.

Siis kostis läbi ärkamiseaja
 hää! siiralt selge: Sind on vaja!
 Pung pragunes ja öitsema löid tiivad.

Maandudes oli kindel alus
 ja enam polnud valus.

SILD ÜLE MURE-MERE

(P.Simon – H.Kask)

Kui mul hinges haav,
 Maarjamaa.
 Kui pisarad ei saand
 enam aidata...
 Sa olid sää!.
 Maa, kuis hellalt kandsid
 mind oma käte pääl.
 Nagu sild üle Mure-Mere
 troostis siis Su rind.
 Nagu sild üle Mure-Mere
 ikka leidsin Sind!

Kui torm üle käib,
 Maarjamaa.
 Kui ainus tee Sul näib
 on et uinuda
 ja saabund õõ...
 Siis ma tänus saan
 Sul' jõudu jagada.
 Nagu sild üle Mure-Mere
 kuulen nüüd Su häält.
 Nagu sild üle Mure-Mere,
 leiad Sa mind säält!

Nüüd Sul helge päev
 ootab ees
 ja lõppemas on vaev.
 Murdub jää nüüd ärkavas vees,
 kuid meeles pea:
 Önn on kui tõus ja mõõn
 ka siis, kui öitseb rõõm.
 Nagu sild üle Mure-Mere
 sõpru ühendad.
 Nagu sild üle Mure-Mere
 koju juhata!

11. Ulata käed

Taat: Kalevi pojad
vaprad mehed
nagu lehed
taamal mulla eest mulda varisend.

Neid: Linda tütreid
õitsvad õied
jääti jäisel' aknal
nagu külmalilled – üksinda.
Jääti veeta vaasi
nagu lõikelilled – närtsima.

Taat: Kadund lapsed
Maarjamaale
ükskord toodud,
kullaks loodud.
Nüüd kui killud
tuultest pillut'
maailma põrandale laiali.

Neid: Liiga kaua kaugel oldud...
Kuule, kostab kaugelt nagu luule
nagu tutvad tuuled
üle kodumäe: Näe!
Nüüd kehtib reegel -
purustada kõverpeegell
Me jälle taastand tõel!

Taat: Ma tahan ulatada käel

SIND SURMANI

(A.Mattiisen – J.Leesment)

Sind surmani küll tahan
ma kalliks pidada,
mu õitsev Eesti rada,
mu lehkav isamaa.

Kuis, maa, nii hellalt kannad
Su lapsi kätte pääl,
neil annad leiba, katet
ja viimast aset veel.

Samad sõnad, sama viis
kas meid hoida saavad,
samamoodi nagu siis
õitseb ristik ja värisevad haavad.

Kuis on Su pojad vagad,
nii vaprad tugevad,
Su tütreid nagu lilled
nad õitsevad nägusad.

Samad sõnad, sama viis
kas meid hoida saavad,
samamoodi nagu siis
õitseb ristik ja värisevad haavad.

Kuid siiski veel leian
Su silmist pisaraid.
Mu Eestimaa, oh looda
ehk nüüd need ajad muutuvad.

Samad sõnad, sama viis,
sama tõrksad tähed,
sama lihtsalt nagu siis
mis hingest tulnud hinge läheb.

EESTLANE OLEN JA EESTLASEKS JÄÄN

(A.Mattiisen – J.Leesment)

Tuhat korda kas või alata,
tuhat aastat tõusu mitte luigelend.
Oma rahvust maha salata
sama ränk on nagu orjaks müüa end.

Refr: Eestlane olen ja eestlaseks jään
kui mind eestlaseks loodi.
Eestlane olla on uhke ja hääl
vabalt vaarisa moodi.
Jah, just nõnda vabalt vaarisa moodi.

Tuhat kõuehäälsel küsijat
Vaba meri. Põlistalud. Puha muld.
Tuhat korda tuhat püsijat
kõige kiuste elus hoiab püha tuld.

Refr: Eestlane olen...
Nende mehiste meste moodi.

12. Mine- ole- tulevik

- Poeet: Kas ainult selleks kandsid risti
sel pikal, vaevarikkal
Via Dolorosa retkel,
mil rahvas rahva nimel lõhki kisti,
et saaksid, kasvõi hetkel,
lasta mööda minna karikal?
- Taat: Igal ajal on omad tolad
kel' kahjuks võim on antud kätte,
kes oma rahval lõõvad templi otsaette,
ja kiitvad heaks või hävitavad.

Ka meil om omad ayatollah'd
ja küllalt rahvuslikke fundamentaliste:
ühesilmalisi, kõiketeadjaid
kes igas põõsas näevad kommuniste.

Vaimuvidevikus on kõik kassid roosad.
- Neid: Kuid imelik Su omapära,
et ei oska eales kokku hoida.
Kui pole kedagi, kes kavatseb Sind lüüa.
Nii korduvalt võib leida
Su ajaraamatust
endastmõistetavat arusaamatust:
et iseennast proovid ära süüa.
- Poeet: Kas julgeb kooraks loota,
et minevik võiks olla
kriitiliseks õpetajaks?
Siis mõni oleviku laps, võibolla
saaks vaeva- aja lõpetajaks.

On siiski kergem minevikul andeks anda,
kui ennasthävitavat viha
ja kättemaksuiha
kibedat koormat lõpuni kanda.

Tulevik ei tohi olla
tundmatute tuulte tuua.

ME KULDNE AEG

(J.Herman – H.Kask)

Me kuldne aeg on nüüd. –
Kas saatus alati kõik korda seab?
Me kuldne aeg on nüüd. –
Kas jätkub õnne veel, kes teab?

Aeg hetkeks seisata! –
Meil algab armastuse uus prelüüd.
Õnn las' meil joobuda,
sest elu kuldne aeg on nüüd!

Nüüd, –
ei mälestuses tuhmund tund.
Nüüd, –
sest tulevikust näed vaid und.

Aeg hetkeks seisata!
Meil algab armastuse uus prelüüd.
Õnn las' meil joobuda,
sest elu kuldne aeg on nüüd!

HOMME

(C. Strouse – H. Kask)

Meil päike taas paistab homme.
Õnnelootust, sõber, sulle homme külvab ilm!
Miks nutta, see rumal komme,
mure kaob ja õnnest jälle homme särab silm.

Kuigi pilvine päev
on vaevamas sind,
kui sul kurbust täis rind,
ehk siiski näed:
Et meil' päike taas paistab homme,
varjuriiki tuuleil viib homme kurjad väed!
Ma loodan, mu Homme, ja ootan sind Homme,
sa ulatad varsti käed!

Meil' päike taas paistab homme
õnnelootust, sõber, sulle homme külvab ilm!
Miks nutta, see rumal komme,
mure kaob ja õnnest jälle homme särab silm.

Kuigi kõrged on mäed
ja ohtlik on tee,
kui sul tusane meel,
ehk siiski näed:
Et meil' päike taas paistab homme,
varjuriiki tuuleil viib homme kurjad väed!
Ma loodan, mu Homme, ja ootan sind Homme,
sa ulatad varsti käed!
Ma loodan, mu Homme, ja ootan sind Homme,
sa ulatad varsti käed!

13. Viljandi maastik

Poet: Karksist vähe kirde poole,
Uusna mõisa maantee serval
kasvas ürgne Taara tamm.
Jõudu kogus Mulgimullast
janu Tänassilma jõest ta
aastasadu kustutand.

Tamm sai enne saatussügist
vaseplaadil jäädvustatud.

Nagu pilvest sähvatav välk,
sõjatapri raksatus jälk
lõhki kiilus tammise keha,
lehed riisus sõdade reha.

Kui kahurid löigand lihas
ja lõpp tehti hullule loole,
siis venda vennast lahutas müür...
...Nagu tandril' kraabitud gravüür
seisis tamm, käed taeva poole,
Kas palves või vihas?

Võigas lõök ei saatnud tamme
surmariiki igaveseks.
Juured põimit' pühas mullas
nagu sõrmed sõlmilt' palveks
tegid tüve tugevaks!

Aeg nüüd tuli ärkamiseks.
Taprist lõhestatud tüvi
ajas ladva kahel' poole.
Jõudu andsid samad juured.
Kaitstes jälle lõhkist tüve
sama krobeline koor.
Kattis jälle kahte latva
sama roheline loor.

Laskus pilvelt Vanemuine
alla surevate sekka,
pani kandle tammepuusse.
Kostsid jälle samad sõnad,
lauldi jälle sama viit:
Nüüd on lehed kahel ladval
pungast lõõnud kasvamaie.
Sasigu nüüd idatuuled,
püsib tormis iidne tamm,
hoidvad kindlalt kinni juured!

ENNE JA NÜÜD

(M. Härma – F.R. Kreutzwald)

Isamaa hiilgavalt pinnalta
Vaatsin päikse palge pääle,
mõtlin muiste mälestusi,
vanal ajal sündind asju.

Muiste leiti Kalevalas
kange meeste kasusida
mitmes külas kasvamaies,
mitmes talus tõusemaies,
mis kui taaralaste taimed,
võidulaste võsukesed
sureliku eide sülest
siia ilma siginenud.

Ärgake, ärgake, ärgake
taaralaste taimed!

Intervjuu Hando Kase ja Suune Sepikuga

„Mingem üles mägedelle” on Sinu järjekordne looming, kuidas tekkis Sul see idee?

Alguses ei olnud mul mingisugust plaani ega kava, mõtted ainult tulid kusagilt. Sellel ajal mil sa viibid une ja ärkveloleku vahel enne magamajäämist, on pea teises faasis, sealt läbib igasuguseid pilte ja nad ei ole struktureeritud, nad tulevad läbisegi, mõtted, killud, pildid. Äkki tuleb midagi meelde lapsepõlvest, samal korral oled sa aga tagasi tänapäevas. Need on mõtted, mis ilmselt on tähtsad, aga mis on tavaliselt aju tagakambris, olles päeva ajal varjatud, kuna ma tõenäoliselt pidurdan nende pinna tulekut, aga just sellel momendil, kus pea on päevast prahist tühi, tulevad need mõtted esile. Minu unetu aeg on väga efektiivne. Juhtub sedagi, et tõusen üles ja panen need mõtted paberile. „Mingem üles mägedelle” ideega oli sama lugu. Algul valmis see mul peas ja alles hiljem hakkasin neid mõtteid konstrueerima ja paberile panema. Sellepärast ma nimetangi seda loomingut – mõtisklus-kildudeks.

Eelmisel aastal töid Sa lavale „Eidekene ketrab”. See käsitles eesti rahva ajalugu kiviajast kuni saatusliku sügiseni 1944. Kas „Mingem üles mägedelle” on selle järg?

Jah, kuna ajavahemik 1944 – 88 on niivõrd rikas oma sündmuste poolest, jäi mul see eelmisel aastal käsitlemata. Nüüd aga olen siis valmis saanud kogu selle perioodi, s.t. kiviajast tänapäevani.

Sa kirjeldad seda värsivormis, kas see on Sulle rohkem südamelähedane?

Et see kõik on värsivormis, oli mulle endalegi üllatuseks. Mul ei olnud algul mingeid plaane. Olid ainult mõtted, mida ma hakkasin paberile panema. Tähtsamad osad tulid värsivormis ja alles siis tekkis idee, et kõik võiks ju värsivormis olla. Aga mulle tundub, et värsivorm sobib mulle paremini. Ma tahan öelda väga palju, aga seda väheste sõnadega (kuigi ma räägin ise palju). Ma hakkasin kirjutama algul ühte mõtet, millest sai 5 – 6 lehekülge. See oli liiga pikk, nagu romaan. (Võib-olla, et ma kunagi kirjutan sellest ajast ka ühe romaani). Ma hakkasin tekstiga töötama, tõmbasin maha, tõstsin ridu ümber ja värsivormi tulemuseks sai kokku 4 rida, mis ütles tegelikult sama palju. Luuletus annab ju sulle ainult ühe suuna, igaüks peab ise sealt tuuma leidma, lisama sinna juurde isiklikud kogemused ja tõlgitsema seda omamoodi.

Olen üllatunud Sinu mahlakast ja mitmekesisest luulekeelest, kuidas oled Sa seda suutnud hoida/õppida?

Mina kirjutasin oma esimesed luuletused 10 – 12-aastasena. Keel on see, mis on kultuuri alus. Eesti keel on väga rikas keel ja seda oleks kahju mitte kasutada. Õhtuti, kui mõtted tulevad, tõusen üles ja hiljem kirjapandut läbi lugedes, olen tihti ise ka üllatunud oma sõnatagavara üle. Sõnaraamat on mul küll kõrval, kust ma kontrollin, aga seda ainult toeks. Võimalik, et see on ka päritav, minu isa on ju kirjutanud viis romaani.

Kes on Sinu kirjanduslik eeskuju?

Loomulikult domineerivad poeedid. Kõige esimese sügava mulje jättis Betti Alver, hiljem lisandusid Kalju Lepik ja Hando Runnel. Need kolm poeeti on mulle tähendanud väga palju.

Sinu kabaree-muusikal „Kohtumine” on pälvinud palju kiitust nii Rootsis kui ka mujal maailmas. Millega Sa seda seletad?

Seda olen ma ka ise mõelnud ja õiget vastust ma ei oska anda. Selle kabaree-muusikali kirjutasin ma väga lühikesel ajavahemikul. Kuna rahvas võttis selle n.-õ. oma sülle, võib tähendada seda, et inimesed tunnevad ära midagi, mida nad ise on läbi elanud ja kuigi see oli teravalt kriitiline (vahete-vahel) meie ühiskonna vastu, oli see siiski südamliselt öeldud, mitte aga öelalt. Ma arvan, et kunagi ei tohi öel olla, ka siis, kui sa oled kriitiline. Peale selle pole sellist lavavormi siin kunagi varem esitatud. Kabaree-muusikal on ju muusika ja teksti palmik, mida läbib üks punane pael.

Kes on Hando Kask ja kes on Suune Sepik?

Hando Kask on elukutselt arhitekt ja selle elukutsega teenib ta leiba. Õhtustel tundidel trügib aga Suune Sepik ustest ja akendest sisse ning vallutab selle maise keha. Hando ja Suune suhted on küll südamlisud kuid Suune on aga rohkem ja rohkem domineerima hakanud, kahjuks ka juba kontoris töö ajal ja see tekitab palju muret

Vaata tulevikku, mida Sa seal näed?

Mis on tulevik? Saan ma kiiruga Handolt küsimuse tagasi. Suune aga avab rahulikult oma viimase luulekogumiku ja deklameerib:

Kas julgeb korraks loota,
et minevik võiks olla
kriitiliseks õpetajaks?
Siis mõni oleviku laps võib-olla
saaks vaeva-aja lõpetajaks.

On siiski kergem minevikul andeks anda,
kui ennasthävitatavat viha
ja kättemaksuiha
kibedat koormat lõpuni kanda.

Tulevik ei tohi olla
tundmatute tuulte tuua.

Mis on õnn?

Hando: Ma arvan, et kõige õnnelikum olukord oleks see (mis tõenäoliselt kunagi ei teostu), et ma Suunega kokkuleppele jõuaksin.

Suune: See oleneb Handost. Tahaks jätkata seda, millega ma olen siiani tegelnud (mulle on see juba vajalikuks muutunud).

Sinu lähemad plaanid?

Ma põhimõtteliselt kunagi ei plaanitse midagi, aga üks konkreetsem plaan peale EV aastapäeva on Eestisse mineku ettevalmistused Suune Sepiku „Kohtumisega”. Nimelt oleme saanud sealt kutse 2-nädalaseks külalisturneeks. Mis juhtub aga peale seda, ei tea ma kunagi ette.

Aga arvata võib, et Suune annab endast kindlasti märku, varem või hiljem, nii ühel või teisel kujul.

Usutles: Sirje-Shirley Kirs

